No 1920

DE TIJD.

NOORD-HOLLANDSCHE COURANT.

Dieu et mon droit.

Deze COURANT verschijnt te AMSTERDAM, Dagelijks, behalve des Zondags. Het abonnement voor 3 maanden is *f* 5.00; voor de buitensteden *f* 6,00, franko door het geheele Rijk.

Brieven, Gelden, enz. FRANKO te adresseren aan het Bureau dezer COURANT.

DONDERDAG, 18 AUGUSTUS.

Advertentien van *Zes* regels en daar beneden worden tegen *f* 1,00 geplaatst; meer dan *Zes* regels tegen 15 cents de regel. — Voor alle advertentien wordt bovendien 35 cents zegelregt betaald. Voor groote letters betaalt men naar de plaatsruimte meer.

AMSTERDAM, 16 Augustus.

Wij laten hieronder, zonder aanmerkingen, zonder adhæsie of bestrijding de redevoeringen volgen, welke gisteren ter Tweede Kamer gehouden zijn. De redevoeringen, de twee eerste dagen, dat de Kamer zich met de monsterwet heeft bezig gehouden, uitgesproken, hebben wij, onder gewoonte, gerezumeerd en toegelicht: van heden af echter en voor den tijd, dat de diskussien over het aanhangige wetsontwerp zullen voortduren, verlaten wij den gewoonlijk door ons bewandelden weg, om eenvoudiglijk, gelijk al de andere bladen doen, de redevoeringen-zelve onder het oog te brengen van onze lezers

Wij hebben daarvoor twee redenen.

De eerste is, dat tot dusverre de meeste leden der Kamer zich van het voeren van eigenlijke diskussie onthouden hebben. Zie, bijv. de redenaars, die *voor* de wet gesproken hebben. De eene voor en de andere na staat op, elk op zijne beurt, houdt zijne *speech*, waarin hij spreekt *de omni re scibili et de cæteris aliis* gaat weer zitten en heeft daarmede zijne taak afgedaan. Zoo staat schier elke redevoering op zich zelve, zonder eenig verband met hetgeen door vroegere sprekers gezegd is, zonder in het minste daarop te slaan, zonder iets te bevatten, wat regtstreeks als eene bestrijding van vroeger in het midden gebragte argumenten kan beschouwd worden. In het algemeen gedragen de bestrijders der wet zich anders. Men herinnere zich bijv. de redevoering van den heer van Nispen, waarin de geleerde spreker, met de meest mogelijke wellevendheid, het gansche staketsel, stukje voor stukje, afbrak, dat de heer Mackay, met kunst, maar zonder loyauteit, had opgetrokken. De voorstanders der verdrukkingswet blijken echter alle eigenlijke diskussie te willen vermijden. En waarom dan ook hunne argumenten op nieuw in het licht te zetten en te behandelen?

De tweede reden voor ons besluit is, dat, schoon ons van onderscheidene kanten gebleken is, dat onze verslagen van de Kamer-zittingen niet ongevallig zijn aan vele onzer lezers, wij echter grond hebben om te veronderstellen, dat in het algemeen, bij eene diskussie als de tegenwoordige, de redevoeringen-zelve liefst gelezen worden. De strekking van het wetsontwerp wordt door elk en een iegelijk genoegzaam begrepen: elk en een iegelijk weet, dat het om de krenking van de grondwettige regten der Katholieken te doen is; de heer van Lijnden heeft dat zelf gisteren met zoo vele woorden verklaard. En nu verlangt men slechts kortweg te vernemen, wat van weerskanten en ter kleuring en ter bestrijding van het dreigende onregt gezegd wordt. Elk en een iegelijk gevoelt zich bij magte de aangevoerde argumenten naar waarde te schatten.

Wij bepalen ons om die redenen tot het teruggeven van de gehoudene redevoeringen; waarmede wij evenwel niet gezegd willen hebben, dat wij ons onthouden zullen [illegible] van den totaal-indruk, welken zij, in [illegible] indruk zullen wij met rondheid doen kennen en evenzoo met nadruk releveeren enkele der vele lasteringen, welke sommige ultra-protestantsche redenaars zich niet schamen der Katholieke Kerk en haren belijders naar het hoofd te werpen. Tot deze aanmerking bepalen wij ons slechts voor heden, dat de redevoeringen van de bestrijders van het wetsontwerp zich alle onderscheiden door gematigdheid, en het bewijs opleveren van warme vaderlandsliefde, terwijl de redevoeringen van de meeste verdedigers van het wetsontwerp tot het vermoeden allen grond geven, dat men, door de hartstogten gaande te maken, een nieuw straatrumoer zoekt te verwekken en de zaken tot het uiterste wil drijven. Op hen de verantwoordelijkheid voor de onvermijdelijke gevolgen van zulk eene niet te qualificeeren handelwijze, die ons intusschen geene de minste vrees aanjaagt.

STATEN-GENERAAL.

TWEEDE KAMER.

Zitting van Dingsdag, 16 Augustus.

In deze zitting zijn wederom eenige adressen ingekomen ten gunste of tot bestrijding van het wets-ontwerp tot regeling van het toezigt over de onderscheidene kerkgenootschappen; terwijl omtrent een groot aantal, vroeger ingekomen, door de kommissie voor de verzoekschriften, bij monde van de heeren van Asch van Wijk en Engelen, verslag is uitgebragt.

Aan de orde is de voortzetting der algemeene beraadslagingen over het wets-ontwerp tot regeling van het toezigt over de onderscheidene kerkgenootschappen.

De heer van Lijnden zegt, dat, indien hij zich niet vergist, hij de 12de spreker is in deze algemeene beschouwingen, en dat de lange rei van ingeschreven sprekers bewijst, dat, hoeveel er ook ten deze reeds gezegd zij, er nog veel te zeggen is en ook nog zal worden gezegd. Hij merkt dit op als eene zekere geruststelling, omdat op hem nu de meer dan gewone verpligting rust kort te zijn en niet in herhaling te komen van hetgeen reeds door anderen, beter dan hij het zou kunnen doen, is in het midden gebragt.

Op deze verklaring volgt dan een zeer uitvoerig betoog over allerlei zaken, die met het wetsontwerp in geen het minste verband staan. Wij nemen daaruit slechts aanteekening van de volgende verklaring:

Het ontwerp heeft ja, het oog gerigt op *alle* kerkgenootschappen, maar de opregtheid vordert er bij te voegen, dat het zijdelings meer bepaald het oog heeft op het *Roomsch-katholieke* kerkgenootschap. Laat men dus opregt zijn en de zaak niet verbloemen

Het slot zijner redevoering, waarin hij over het wetsontwerp begint te spreken, luidt aldus:

Bij de Grondwet is naast de vrije uitoefening der godsdienst geplaatst een toezigt op die uitoefening. Om dat toezigt uit te oefenen en alle kerkgenootschappen bescherming te verleenen, moet de Staat ook alle kerkgenootschappen kennen en, uit kracht harer verpligting om elk te beschermen, ook allen onderling beschermen, opdat de een den ander niet bemoeijelijke en de algemeene vrede bewaard blijve. Daartoe is geene wet noodig, en de Regering heeft uit kracht der Grondwet de bevoegdheid, ten deze zoodanige maatregelen te nemen, als door de omstandigheden worden gevorderd. Hij bestrijdt in het algemeen het beginzel om alles bij wet te regelen en de Regering alzoo te verlagen tot bloot uitvoerder der besluiten van de Vertegenwoordiging. Hij gedraagt zich te dien opzigte aan het gesprokene door den heer Donker. Nu echter de Regering gemeend heeft eene wet te moeten voordragen, nu wil hij haar daarin ondersteunen, maar niet onvoorwaardelijk. Eene wet, namelijk op dit stuk moet: 1°. eerbiedigen de vrijheid en zelfstandigheid der kerkgenootschappen; 2°. de Katholieken in hunne regten niet verkorten; 3°. gelijke bescherming verleenen aan alle kerkgenootschappen. Of nu de tegenwoordige voordragt voldoet aan deze drie vereischten, zal later uit de behandeling der afzonderlijke artikelen blijken en hij zal zich daarover op dit oogenblik niet uitlaten. Maar de Regering zal al dadelijk moeten bekennen, dat eene wet als deze veel meer moet bevatten dan het tegenwoordig ontwerp. De vraag doet zich toch hier op, of daarin niet ook bepalingen [illegible] voor godsdienstig onderwijs en wegens de kloosters dienden te worden opgenomen? Hij kan nu wel aannemen, dat voor eene wet, dergelijke bepalingen inhoudende, op dit oogenblik de omstandigheden minder geschikt zijn. Het komt er dan ook thans meer op aan, de regering te ondersteunen in de bescherming van alle kerkgenootschappen, ook tegen ultramontaanschen overmoed. Hij zou overigens, wel eene wet verlangen betrekkelijk de kloosters, die zich al meer en meer bevestigen, ofschoon daartoe het regt niet bestaat, blijkens hetgeen de heer van Nispen van Pannerden zeer onlangs in een geschrift met veel juistheid, dit zelf heeft te kennen gegeven, waarvan de lezing door spreker wordt aanbevolen. Deze wet nu levert voor hem eenige bezwaren op, die hij hoopt, dat nog door amendementen zullen kunnen worden weggenomen, en van welker uitslag hij zijn stem zal doen afhangen. Het vorig ministerie had, bij gelegenheid der interpellatie over de invoering der bisschoppelijke hierarchie, in de later ontbondene Tweede Kamer gezegd, dat het gouvernement *wenschte* en *meende* NATIONAAL te zijn. Die *wensch* wil spr. gaarne aannemen, maar de *meening* is gebleken onjuist te zijn. Het gouvernement, dat in zijne wetten toonde geen prijs te stellen op de zeden en gewoonten van het volk, dat de eer en de waardigheid des lands buitenaf niet wilde handhaven, dat de Grondwet onuitgevoerd liet, was *dat nationaal*? Gewis niet. Het tegenwoordig gouvernement daarentegen wil nationaal zijn, en geeft daarvan het bewijs. Uit zijne nota is dit gebleken. Hij hoopt, dat het in staat zal zijn, alle bezorgdheid te doen ophouden, dat de wonde, die geslagen is, worde geheeld, en dat de hand, die haar toebragt, op behoorlijken afstand worde gehouden.

De heer Dommer van Poldersveldt wenscht bij deze gelegenheid te spreken naar hetgeen in zijn binnenste omgaat. Hij zal daarbij het voetspoor van anderen geheel en al volgen. Hij stelt zich voor, daarbij te spreken met die kalmte en bezadigdheid, die hier vooral niet mogen worden uit het oog verloren, maar toch evenzeer met ernst. Hij stelt zich voor zóó te spreken, dat niemand worde gekwetst, maar hij zal daarom de waarheid niet verzwijgen. Hij moet echter vooraf eene vraag doen. Wat zou men wel zeggen van een heelmeester, die, geroepen om de wonde van een lijder te verzachten en te heelen, slechts oppervlakkig een geneesmiddel toepaste, zonder naar de oorzaken en de diepte der wonde een onderzoek in te stellen? Wat zou men dus zeggen, als het geneesmiddel geene uitwerking deed en de geneesheer de wonde niet peilde, uit vreeze den lijder smart toe te brengen? Men zou voorzeker verklaren, dat dit een slechte geneesheer was. Hij gelooft, dat dit ook hier volkomen van toepassing is. De regering meent, dat er eene wonde is geslagen, en legt daartoe het geneesmiddel over, en nu is het ook aan de vergadering geoorloofd, een meer bepaald onderzoek naar de deugdelijkheid van het middel in te stellen. Het is daartoe, dat hij thans het woord heeft gevraagd. Aan hetgeen hij voornemens is in het midden te brengen, moet hij echter laten voorafgaan als motto een woord, dat door een der tegenwoordige ministers is gebezigd bij gelegenheid der Grondwetsherziening. Die minister had namelijk te kennen gegeven, dat, indien men eene godsdienstige meening, die mishaagt of die men afkeurt, wil belemmeren of onderdrukken, daartoe slechts twee middelen bestaan, namelijk: *deportatie* of *verdelging*, maar dat geen dezer middelen, zoo als hij, minister, vertrouwde, bijval bij Neêrlands vertegenwoordigers zal vinden. Spreker nu heeft zoo aanstonds gezegd te willen onderzoeken de *oorzaken* dezer wet. Hij herinnert nu, dat, toen de Grondwetsherziening tot stand kwam, hij zich met velen verheugd heeft, dáárom, omdat hij meende te zien een middel, om weg te nemen, wat in meerdere Staten het geval was: de dobbering tusschen revolutie en reaktie. Hij bedoelt bepaaldelijk *drie* hoofdpunten in dat opzigt: 1° eene meer duidelijke omschrijving van de vrijheid van godsdienst; 2° de [illegible]; en 3° het geven van meerderen invloed aan [illegible] op de regering. Zoodra nu het voornemen der regering bleek om de Grondwet getrouw op te volgen, was de gelegenheid daar, om van die regten een volledig gebruik te maken. Het Hervormd kerkgenootschap ging daarin voor en deelde het meest in dat verkregen regt; het R. Kath. kerkgenootschap daarentegen bleef daarin het langst ten achteren, tot dat zich eenige aanzienlijken aan het Hoofd der Kerk wendden met de bede, dat ook zij mogten deelachtig worden de voorregten, die hun toekwamen. De Kamer heeft destijds herhaalde malen, bij de behandeling der begrooting, met vernieuwden aandrang aan de Regering gevraagd, waarom die regeling nog niet tot stand was gekomen. Spreker was zelf in der tijd lid van eene kommissie der Kamer, waar eenparig de wenschelijkheid was te kennen gegeven, dat die regeling plaats had. En nu is hij, niet als Katholiek, maar als vertegenwoordiger des volks, nog van meening, dat die regeling, in stede van aan belangen te kort te doen, integendeel door het algemeen belang werd gevorderd. De Regering had zich wel over de zaak verklaard, maar men meende steeds in de Regering zekere achterhou-

denheid te zien, en daarom had men steeds op de zaak aangedrongen, geleerd door de ondervinding, dat daaraan voortdurend uitstel werd gegeven. Maar nu verklaarde eindelijk de Regering open en rond, en *namens den* Koning, dat het konkordaat van 1827 was komen te vervallen en het R. K. kerkgenootschap het regt had zich zelf, naar goedvinden, te organizeeren. Eenigen tijd daarna is bekend geworden de pauselijke allocutie; dat stuk, dat aanleiding heeft gegeven tot al hetgeen er is gebeurd. Hij zal zich veroorloven, daarover een enkel woord in het midden te brengen. Het is dit. Als hij zich plaatst op het standpunt, waarop de meesten, die de allocutie gelezen hebben, zich stellen, dan erkent hij daarin woorden te vinden, die hij volle regt geeft af te keuren. Maar voor hen, die de Roomsche diplomatie kennen, zal het spoedig blijken, dat de allocutie geen stuk is, waarin van Vorst tot Vorst gesproken wordt, maar van den Paus aan de kardinalen, als men wil gerigt tegen de ingezetenen van Nederland, maar toch geen diplomatisch stuk. Het is intusschen een feit, dat de allocutie onrust baarde. Hij zal niet ophalen, op welke wijze die onrust is gevoed, de middelen, daartoe gebezigd zijn voldoende bekend. Hij zal alleen dit bijbrengen, dat hij zelf aan de Regering heeft ter hand gesteld een middel, dat gebezigd is om op de lagere volksklasse te werken, en dan schaamt en bedroeft hij zich, dat er in Nederland nog eene pen was te vinden, die zóó iets kon schrijven, en een drukker, die bereid was zoo iets ter perse te leggen. Hij kan begrijpen, en hij eerbiedigt het, dat de Regering niet besloten heeft, over dat middel eene vervolging in te stellen, welligt ware het kwaad daardoor nog verergerd. Maar genoeg, er waren te veel, die te goeder trouw op een dwaalspoor geraakten, doordien men hun met zwarte kleuren de invoering der Bisschoppelijke hierarchie afschilderde. Maar dit is niet alles, er waren nog andere oorzaken, die deze beweging vermeerderden. Die aanleiding was van staatkundigen aard. Er waren namelijk personen, die de Grondwets-herziening tegen wil en dank hebben zien tot stand brengen; het waren zij, die meenden, dat aan het volk te veel invloed wierd toegekend, die hunne regten verkort achtten, maar welke regten een regtvaardig bestuur, als strijdig met de billijkheid, had doen vervallen; eindelijk zij, die wel begrepen, dat de vorige Regering door eene loijale toepassing der Grondwet, de emancipatie der Katholieken tot eene waarheid zou maken, en wat die personen juist niet wilden zien gebeuren. De gelegenheid, bij het uitvaardigen der allocutie, was nu te schoon om haar stilzwijgend voorbij te laten gaan. De beweging vond plaats en de Koning maakte van zijn regt gebruik, hem bij de Grondwet gegeven. Dat gebruik eerbiedigende, wil spr. alleen de handelingen van het tegenwoordig bewind ter toetse brengen. Toen het was opgetreden, beging het al dadelijk eene politieke fout; dit namelijk, van, in stede van zich te plaatsen *boven* de beweging, zich te stellen *in* de beweging, zich te laten medeslepen *door* de beweging. Hij gelooft, dat dit bewind zich daardoor op een gevaarlijk standpunt heeft geplaatst. Hij vindt het *bewijs* dier stelling in deze wet zelve, zoo als zij aanvankelijk was. Artikel voor artikel was de weerslag der geopenbaarde klagte. En nu komen er nog bepalingen in (behalve die omtrent den *eed*, thans uitgevallen), van zoodanigen aard, of er kan wel geen twijfel bestaan, dat zij volmaakt overbodig zijn, omdat zij niets beteekenen. De reden hiervan ligt dan ook alleen daarin, dat men bevreesd was door de invoering der bisschoppelijke hierarchie, belangen en regten van anderen te krenken, en daarom heeft men, tot geruststelling, dergelijke bepalingen in de wet gebragt. Hij verklaart ten volle, dat als het R. K. kerkgenootschap zoo slecht was als hij het had hooren afschilderen, hij daarvan geen lid meer zou wezen. Hij kan als Katholijk in deze vergadering zeer goed zijn standpunt vervullen. Hij kan als vertegenwoordiger des volks, zeer goed de regten van anderen eerbiedigen. Hij zal nooit aan die regten te kort doen, zoo lang hij lid der Kamer mogt blijven. En zoodra hij de regten, van wien ook, mogt gekrenkt zien, zal hij medewerken om die te herstellen. Hij vindt al verder op den weg zijner beschouwingen de wet van Germinal. Hij zal daarover niets naders in het midden brengen en deelt [illegible] het gevoelen dergenen, die de wet als een dood [illegible] hebben beschouwd. Maar hij moet nog deze opmerking in het midden brengen. Hij heeft namelijk gevraagd, toen de regering de regtsgeldigheid dier wet zóózeer verdedigde, om haar later niettemin in te trekken, welke daarvan de reden was? En het antwoord was dit, dat de regering gemakkelijker dezelfde bepalingen kon maken in de tegenwoordige wet. Of dit nu zoo is, daaromtrent zal hij nadere verklaring der regering nog afwachten. Alsnu tot het ontwerp zelf komende, verklaart de spreker, dat hem deze wet voorkomt te zijn ongrondwettig, tegen het welbegrepen belang van het land, tegen het belang des konings, tegen het belang der regering zelve. In de ontwikkeling dier stellingen betoogt hij hoofdzakelijk, dat de Grondwet overschrijding der wetten in het stuk der godsdienst alleen wil hebben gestraft door de uitvoerende magt uit eigen hoofde, en hij refereert zich deswege aan het gesprokene door anderen. Eene wet is dus niet noodig en in strijd met den wil der Grondwet. *Tegen het belang des lands* is deze wet inzonderheid, omdat zij, waar men rust en kalmte wil bevorderen, in hare toepassing tot eene tegenovergestelde uitkomst zal leiden. *Tegen het belang des konings*, omdat zij een scheidsmuur opwerpt tusschen den Koning en zijn volk, grievend voor hen, die bewust zijn, daartoe geene aanleiding te hebben gegeven; neen, want de Katholieken zullen blijven de trouwe onderdanen van den Koning, wat er ook gebeure. *Tegen het belang der regering*, omdat eene wet als deze aan niemand kan voldoen; omdat zij aan dezen niet noodig voorkomt en als door de Grondwet niet geboden; aan genen daarentegen, omdat ze niet krachtig genoeg is, en eigenlijk geene strekking aan de wet wilden geven om de Katholieken te verbannen en te vernietigen. De wet zal dus altijd een wapen zijn, waarmede de regering zich zelve kwetst. Nadat de spreker nog nader zijne gronden van afkeuring had uiteengezet, verklaart hij, naar gemoedelijke overtuiging, zijn pligt te hebben betracht en zijne zienswijze te hebben doen kennen. Hij hoopt getrouw te zijn gebleven aan zijn voornemen om niemand te kwetsen. Mogt hij iets gezegd hebben, dat hinderlijk was, hij verzoekt daarover verschooning. Hij verklaart zich tegen de wet.

De heer Sleeswijk Vening acht de voordragt geoorloofd naar de beginselen der Gwt., en zal zich daarbij niet laten terughouden door de vrees, dat men bij zoodanige wet te ver zou gaan. Hij vereenigt zich in het algemeen met het standpunt, door de regering in de memorie van beantwoording aangenomen. De bescherming aan deze kerkgenootschappen, welke zij op het oog heeft, blijkt ook uit art. 165 Gwt. Wordt men beschermd, dan is men althans veilig.

De heer v. Heiden Reinestein heeft het woord, tot het doen van eene motie van orde. Hij stelt namelijk voor, vermits er nog zoovele redenaars zijn ingeschreven, gedurende de algem. beraadsl. ook avond-zittingen te houden. — Dit voorstel wordt door de heeren v. Nispen en v. Hoevell bestreden, op grond dat het geene goede houding zou hebben, dat men zou wenschen de diskussien te bekorten, en wordt de motie met 35 tegen 27 stemmen *verworpen*.

Een ander voorstel van den heer Elout, om de beraadslagingen niet ten 11, maar ten 10 ure 's morgens te beginnen, wordt, na eenige diskussie, met 42 tegen 20 stemmen *aangenomen*.

De beraadslagingen worden hervat. — De heer Sander vangt aan met het algemeen belang te schetsen, hetwelk de natie in de wet stelt, eene belangstelling niet minder algemeen, dan levendig en warm. Er zijn veelvuldige stemmen uitgegaan, welke daarvan doen blijken. Van de eene zijde felle bestrijders, naar wier meening de doodsteek aan alle vrijheid van godsdienst zou worden gegeven, en de aanneming der wet onheil en ellende over het land zou verspreiden. Van den anderen kant daarentegen is met niet minder klem aangedrongen op de aanneming der wet, als een geschikt middel om te voldoen aan eene bestaande gevoelde behoefte. Spr. schaarde zich onder deze laatsten.

De slotsom van zijn onderzoek, zegt spr., is dat, zoo met het oog op de Grondwet, eenige wet niet volstrekt noodzakelijk is, omdat zij het niet uitdrukkelijk gebiedt, dit evenmin ongeoorloofd is en niet verboden wordt; terwijl de tegenwoordige wet spr. wenschelijk, zoo al niet noodzakelijk voorkomt. Eindelijk, al mogt het toezigt door den Koning kunnen worden uitgeoefend zonder wet, dan verdient deze toch de voorkeur, reeds daarom om eenheid in de toekomst te verzekeren, ten einde volgende ministerien niet telkens eene andere uitlegging aan de Gwt. zouden geven en die anders uitvoeren. Door de wet wordt de pas afgesneden aan alle willekeur omtrent den aard en de grenzen van het toezigt. Daarom is de wet noodig en wenschelijk, ter verzekering van de souvereine uitvoering der Gwt.

De heer Storm van 's Gravesande erkent dat de Grondwet de vaststelling eener wet op dit stuk niet verbiedt. Hij neemt zelfs aan, dat het in den geest der Grondwet ligt, dat er eene wet worde vastgesteld, ten einde de kroon het toezigt uitoefenen kan, dat de Grondwet voorschrijft. Maar die wet had voor de invoering der R. Kath. hierarchie moeten vastgesteld zijn. Het bevreemdt hem zelfs, dat zoodanige wet niet is gemaakt. Het vorige Ministerie en zelf twee der tegenwoordige ministers zoowel als de vorige Kamer hebben het regt der R. Katholieken erkend, om tot hunne kerkelijke organizatie over te gaan. Zij heeft dus plaats gehad, terwijl het regt door niemand werd betwist. En nu zou men eene wet maken, waarbij terugwerkende kracht wordt gegeven aan bepalingen, die op de organisatie van invloed zouden kunnen zijn. Ook hij acht het ongelukkig, dat in deze oogenblikken geen minister voor de R. Kath. Eeredienst in de vergadering zitting heeft. Was deze tegen de wet geweest, dan had hij zijn ontslag moeten nemen. Was hij ten voordeele daarvan gestemd, dan had hij bij deze diskussie tegenwoordig moeten zijn. Zouden alles goed te keuren, wat door het vorig ministerie mogt verrigt zijn, gelooft hij, dat de vorige ministers de gevolgen van deze zaak niet genoeg hebben voorzien en dat zij de natie niet genoeg hebben gekend. Kon deze wet het doel treffen, dat het ministerie daarmede beoogt; wierd daarbij vooral eene terugwerkende kracht gegeven; hij zou tot de vaststelling van dergelijke wet kunnen medewerken. Maar neemt men al die bepalingen weg, waartegen hij bezwaar heeft, dan zal er weinig overblijven en dan zal het doel van zelf vervallen. Als Protestant ontkent hij geenszins, dat hij met bezorgdheid de strekking en de pogingen van het Hof van Rome gadeslaat tot uitbreiding van gezag. Vestigt hij het oog op hetgeen hij in Europa ziet gebeuren, op de taal van het Fransche blad *l'Univers*, op de pogingen der klerikale in België, dan moet dat alles bezorgdheid wekken, zoowel bij de protestanten als bij de liberale katholieken. Die vrees wordt nog grooter in ons eigen land, als hij het oog vestigt op de verdeeldheid, die er bij de Protestanten in dit rijk bestaat en als hij nagaat wat de anti-revolutionnairen zeggen, die inmenging van kerk in staat en wetenschappen verlangen. Het wordt hem warm op 't hart als hij van die zijde hoort roepen, om vrijheid, die welligt, behaalden zij, hetgeen God verhoede, de overwinning, op dwang of eene heerschende kerk zou uitloopen. Dat is de vrijheid van de Klerikalen van beide partijen. Dat alles kan hem echter niet bewegen zijne toestemming tot deze wet te geven. Het doel dat men beoogt, om de geschokte gemoederen gerust te stellen, kan door deze wet niet worden bereikt of bevorderd. Het blijkt nu reeds, dat de wet door sommigen voor onvoldoende wordt gehouden. De spanning zal, naar hij vreest, door deze wet niet ophouden. De spanning, welke men trachtte te doen ophouden, is van den kant der Protestanten naar dien der R. Katholieken overgebragt. Daaruit blijkt het, dat het altijd moeijelijk zijn zal zoodanige wet hier te lande te maken. Men heeft het ook vroeger waargenomen bij de diskussien over het regt van placet, bij de behandeling van het strafwetboek. Hij vindt ook de kleur dezer nieuwe kamer, die zeker eene protestantsche kleur is, weinig geschikt, om zoodanige wet vast te stellen. Men moet zelfs den schijn vermijden, dat men daaraan uit protestantschen geest, zin en goedkeuring hecht. Hij acht in het welbegrepen belang van katholieken, en Protestanten, en van het stamhuis, dat ons regeert, dat deze wet niet worde aangenomen. Hij verwacht daarvan geen heil. Zij is geen middel, om geschokte [illegible] tot bedaren te brengen, om eendragt te bevorderen. Zij kan veeleer tot verbittering en tot scheuring van de zonen van hetzelfde vaderland aanleiding geven. Hij mag de zware verantwoordelijkheid niet op zich nemen van de gevolgen, die uit eene aanneming der wet kunnen voortvloeijen.

De heer Luijben veroorlooft zich deze wet eene verdrukkingswet te noemen. Haar opschrift is eene bespotting geworden. Zij is uitsluitend tegen de R. Katholieken gerigt. Na de herziening der Grondwet in 1848 werd van vele zijden op de organisatie van het R. K. kerkgenootschap aangedrongen. Zelfs vele Protestanten verlangden, dat het in eenen normalen toestand wierd gebragt. Na het voeren van onderhandelingen, werd het konkordaat van 1827 met wederzijdsch goedvinden opgeheven. Niemand kwam er in de Kamer tegen op, dat de Roomsch Katholieke Kerk het regt had zich zelve te organiseeren. Zelfs op het laatst van 1852 gaf de heer van Hall te kennen, dat dit punt aan geen twijfel onderhevig was. Naauwlijks was de organisatie bekend, of schandelijke geschriften zagen het licht. Sommige derzelve waren zoo walgelijk, de eerbiedwaardigste standen werden daarin zóózeer verguisd en geschandvlekt, dat naar zijne meening de Regering verpligt ware geweest te vervolgen. De opruijing had plaats zelfs van eenen kant, waar men niet dan liefde en eendragt had mogen verwachten. Het doel werd bereikt. Het Ministerie bood zijn ontslag aan en verkreeg het. Drie van deszelfs leden, die niet hetzelve homogeen waren geweest, sloten zich aan het nieuwe Ministerie aan en waren ook daarmede weder homogeen, zelfs zoodanig, dat een hunner, als tijdelijk voorzitter van den Raad der Ministers, de Memorie van Beantwoording over deze wet heeft onderteekend. Hij begrijpt die houding volstrekt niet. Nu is echter de teerling geworpen. Het ontwerp, thans aanhangig, heeft de gemoederen op nieuw in beweging gebragt. Bij art. 1 wordt met de eene hand weggenomen, wat met de andere gegeven wordt. Door deze voordragt wordt de Grondwet verkracht. Er is geen twijfel aan, dat de Grondwet volkomen vrijheid laat. Ten onregte neemt men zijne toevlugt tot art. [illegible]. De Koning en niet de Wetgevende Magt moet waken, dat de grondwettige vrijheid niet worde overschreden, bijv. bij de uitoefening van de openbare godsdienst. Dat zijn repressieve en geenszins preventieve voorschriften. Elke repressieve wet op dit terrein is ongrondwettig. Dit blijkt uit al hetgeen er in 1848 bij de Grondwets-herziening is gezegd en voorgevallen, waarvan de geschiedenis door den heer de Man met zooveel juistheid is ontvouwd. De vraag komt dus eigenlijk hierop neder: Grondwet of

willekeur, vrijheid of slavernij. Zoodra de bisschoppen tusschen deze verdrukkings-wet en hun geweten worden geplaatst, dan zullen zij voorzeker met hun geweten niet in transaktie komen. Dan zal men moeten vervolgen en deze onregtvaardige wet in toepassing brengen. De Roomsch-katholieken zijn lijdzaam, maar als ze beperkt worden in hunne vrijheid van godsdienst, door de Grondwet gewaarborgd, dan zouden zij ontwaken en men zou de spanning van het eene deel der bevolking naar het andere zien overslaan. Hij ziet niet dan verkeerde gevolgen en onheilen uit eene onregtvaardige behandeling van R. Kath. landgenooten, wier vrijheid door deze wet wordt verkort. Men berooft daardoor den Koning van een zijner prerogatieven. Men onderwerpt de Kerk aan ministerieele willekeur. Men speelt eene gevaarlijke rol door deze wet wel te willen doen doordringen. Bevrediging zal men daardoor niet verkrijgen. Achten de ministers het zoo gering om 2/5 gedeelte der bevolking in hunne dierbaarste belangen te kwetsen.

Hij acht dit stout, vermetel en roekeloos. Hij is overtuigd, dat vele, ja de kern der Protestanten de regten der Katholieken niet miskennen, en dat regtschapen en waarlijk vrijzinnige Protestanten aan de Katholieken hunne vrijheid niet zullen benijden of ontnemen. Hij houdt zich verzekerd, dat de stemming over deze wet dit zal bewijzen. Ten aanzien van de niet geldigheid der wet van Germinal, onzalige gedachtenis, beroept hij zich op hetgeen door vorige sprekers is in 't midden gebragt. Hij is vervolgens getreden in eene algemeene beschouwing over den inhoud van het ontwerp. Hij ziet daar niet anders in dan een beginsel tot verkrachtiging van de Grondwet en tot verdrukking der Katholieken. Art. 1 steld de kerkgenootschappen en de vrijheid door de Grondwet verzekerd, *à la merci* der regering. Al de overige bepalingen, beduiden eigenlijk niets, zonder art. 1. Wordt dat aangenomen, dan is het beginsel gevestigd. Dat is de brug, waarover men gaan moet, om tot alles te komen. In dat artikel ligt al het venijn. Art. 5, betrekkelijk de terugwerkende kracht, strijdt tegen alle bepalingen van wetgeving. Andere artikelen zijn zonder noodzakelijkheid hatelijk.

Hij vereenigt zich met de zienswijze van een dagblad, die ze genoemd heeft ongrondwettig, onregtvaardig en belagchelijk. Bij de ten uitvoerlegging dezer wet zou de rust van het land in gevaar kunnen gebragt worden. Met gerustheid zal hij tegen het ontwerp stemmen, hoezeer er in het ministerie mannen zitting hebben, wien hij vroeger vriendschap en vertrouwen schonk. Hij besluit met de aanhaling van een adres uit Amsterdam, waarin ter bevordering van liefde en verdraagzaamheid op de afstemming van het wetsontwerp wordt aangedrongen.

De heer Bots betoogt 1°. dat de voordragt is ongrondwettig. Hij beroept zich daarbij op dezelfde gronden en stukken als vorige sprekers en heeft verder zijne meening door de geschiedenis der herziening van de Grondwet gestaafd. De indruk welke een en ander op hem gemaakt heeft is deze: dat èn regering èn vertegenwoordiging bij overgroote meerderheid preventieve maatregelen hebben willen uitsluiten en alleen repressie toelaten bij overtreding der strafwet. Hij wederlegt op het voetspoor van anderen de bewering dat het hoofdstuk VI, na de memorie van toelichting beduidend zou zijn gewijzigd. Dit is strijdig met de waarheid, alleen in art. 164 is eene wijziging gebragt die de regering toegaf, omdat zij meende dat hetgeen verlangd werd van zelf sprak. 2°. Dat het ontwerp is grievend en beleedigend voor de belijders der kath. godsdienst. Hij acht dit onbegrijpelijk, nadat meer dan eene halve eeuw de gelijkheid aan alle gezindheden is uitgesproken. Het ontwerp is uitsluitend tegen de bedienaars en belijders der R. K. godsdienst; 3°. dat het ontwerp is onstaatkundig en ongeschikt om het doel te bereiken, dat de regering zich voorstelt. Het houdt de spanning gaande, en waarom? De geheele organizatie is van bloot kerkelijken aard en daartoe geeft de Grondwet regt en vrijheid. Wie zou zich daarover verontrusten? Moet eene regering dat aanwakkeren om sommige opgewonden gemoederen gerust te stellen? En, zoo ja, zal dat doel worden bereikt. Zal er kalmte en rust ontstaan? De onrust en bekommering zullen alleen worden verplaatst. Welke zullen de gevolgen zijn van de toepassing en ten uitvoerlegging dezer wet? Hem komt zij onmogelijk voor, van wege de onregtvaardige strekking. Hij betreurt dat de regering zulk eene wet heeft voorgedragen, die niet bestemd kan zijn om orde, rust en gelijkheid te bevorderen.

De heer de Kempenaer kan de strekking en de grondwettigheid der wet verdedigen, maar wat de geheele strekking betreft, bevindt hij zich in denzelfden toestand als bij het adres van antwoord. Even als hij het adres te koel vond, evenzoo vindt hij voor zich dit ontwerp te onvolledig en te krachteloos, hij neemt het aan om het gevaar te ontwijken van door het onbereikbare te willen, *niets* te verkrijgen. Hij zal er zich dus mede vergenoegen, ook omdat hij nog wachtende is de herziening van het Wetboek van Strafregt en de wet op de Vereeniging.

De zitting is daarna gescheiden tot morgen (Woensdag) 10 ure.

Wij vernemen dat te dezer stede tot stand gekomen is eene *Vereeniging*, die tot devies genomen heeft: Regt voor allen, en welker statuten aldus luiden:

»Art. 1. De *Vereeniging:* Regt voor allen, gevestigd te Amsterdam, bestaat uit een onbepaald getal Leden. Zij stelt zich ten doel de verdediging en handhaving der regten en vrijheden, bij de Grondwet aan alle Nederlanders, en dus ook aan de Katholieken in Nederland gewaarborgd. Ter bereiking van dat doel maakt zij inzonderheid gebruik van het middel der verkiezingen.

»Art. 2. Aan het hoofd der *Vereeniging* staat een Bestuur, zamengesteld uit negen Leden. Des noodig kan het Bestuur tot op dertien Leden uitgebreid worden. De Leden van het Bestuur worden bij volstrekte meerderheid van stemmen door de Leden der *Vereeniging* gekozen. Jaarlijks treedt de helft der Leden van het Bestuur af; de aftredenden zijn terstond herkiesbaar.

»Art. 3. Tot het Bestuur behooren een Prezident, een Vice-prezident, een Thezaurier en een Sekretaris. Zij vormen te zamen het Bureau. Zij worden gekozen door het Bestuur uit zijn midden. Ook zij treden om de twee jaren af, met dien verstande, dat het eene jaar de Prezident en de Thezaurier, het andere jaar de Vice-prezident en de Sekretaris door andere personen kunnen vervangen worden.

»Art. 4. Aan het Bestuur der *Vereeniging* is opgedragen hare Statuten en Reglementen te handhaven, en de besluiten, door haar in vergadering genomen, ten uitvoer te leggen. Het doet wijders aan de Leden der *Vereeniging*, in vergadering bijeengekomen, de voorstellen, welke het in het belang der *Vereeniging* of tot bereiking van haar doel, nuttig oordeelt, en is onder zijne verantwoordelijkheid gemagtigd, in elk onvoorzien en spoed vereischend geval te handelen.

»Aan alle Leden der *Vereeniging* staat het vrij voorstellen ter openbare behandeling, bij het Bestuur in te zenden. Aan het Bestuur echter verblijft het oordeel over het doelmatige om die voorstellen in behandeling te brengen. In geval van weigering wordt aan den voorsteller, op zijn verlangen, kennis gegeven van de redenen, waarom zijn voorstel niet in behandeling wordt gebragt. Wanneer de voorsteller niet voldaan is met de redenen, hem door het Bestuur voor die weigering opgegeven, dan heeft hij het regt zich te beroepen op de vergadering en alsdan eene Kommissie te doen benoemen, zamengesteld uit een gelijk getal personen als waaruit het Bestuur bestaat, welke Kommissie, in overleg met het Bestuur, het punt in verschil te onderzoeken en te beslissen heeft.

»Art. 5. De Thezaurier doet jaarlijks, ter vergadering van de Leden, rekening en verantwoording van het door hem gevoerd beheer. Zijne rekening moet vooraf door het Bestuur zijn goedgekeurd.

»Art. 6. De Sekretaris is belast met het schrijfwerk der *Vereeniging*. Hem kan door het Bestuur eene bepaalde som toegewezen worden voor bureau-kosten, jaarlijks op nieuw te bepalen.

»Art. 7. Alle meerderjarige Katholieken hebben het regt Lid te worden van de *Vereeniging*. Van hun verlangen doen zij blijken bij een der Leden van het Bureau. Het Bestuur oordeelt over de al of niet toelating van hen, die zich tot het aanvaarden van het Lidmaatschap aanmelden. Ieder afgewezene kan zich na verloop van twee jaar wederom aanmelden. Aan het Lidmaatschap is de verpligting verbonden tot het voldoen van eene jaarlijksche bijdrage van *f* 3.

»Art. 8. Het Bestuur heeft het regt de Leden der *Vereeniging* bijeen te roepen, zoodikwijls het dit noodig oordeelt. Het is verpligt dit te doen vóór elke verkiezing, en verder eenmaal 's jaars in de maand Januarij, ten einde de Leden bekend te maken met den staat der *Vereeniging*. In de laatst bedoelde vergadering heeft de benoeming plaats van nieuwe Leden van het Bestuur. In de vergaderingen worden alle besluiten genomen bij volstrekte meerderheid van stemmen der aanwezige Leden.

»Art. 9. In geval te eeniger tijd deze *Vereeniging* mogt te niet gaan, worden de bij haar beschikbare gelden gestort in de kas van eene of meerdere katholieke instellingen van liefdadigheid, ter keuze van het Bestuur.

»Art. 10. Wijziging of uitbreiding kunnen aan deze Statuten gegeven worden in eene expresselijk daartoe te beleggen en te beschrijven vergadering. Tot het wijzigen of uitbreiden der Statuten wordt vereischt de goedkeuring van twee derden der aanwezige Leden."

Een aardig staaltje van de bestrijding der Katholieken op het terrein der stoffelijke belangen wordt dezer dagen, gelijk men weet, geleverd door een protestantschen expediteur te Lobith, den heer W. F. d' Harvant. Of de ijveraar zijde zal spinnen bij zijne niet zeer edele pogingen om een katholieken konkurrent te benadeelen, weten wij niet. Doch dit weten wij, dat twee zaken te dezer gelegenheid alweer aan het licht gekomen zijn: 1°. dat de heer d' Harvant zich schadeloos zoekt te stellen ten koste van eenen katholieken konkurrent, voor het nadeel dat de eerlijke konkurrentie van een Protestant, aan een vroeger door hem geexploiteerd monopolie heeft toegebragt; 2°. dat eene handelwijze, als die van den heer d' Harvant, al meer en meer door zijne eigene geloofsgenooten afgekeurd wordt. Daarvan strekke onderstaande brief, welken wij in het *Handelsblad* aantreffen, en die niet van den Lobithschen korrespondent is, waarvan wij in een vroeger Nommer spraken, ten bewijze.

»*Aan de Redactie van het Handelsblad.*

»In het dagblad de *Tijd* van den 4 dezer, wordt onder anderen gesproken van eene nieuwe soort van zelfaanbeveling, die op het punt staat in Nederland inheemsch te worden. Het geldt hier de aanbeveling zijner beroepszaken aan de begunstiging zijner geloofsgenooten, en wordt in dit artikel bepaaldelijk gesproken van een Protestantsch expediteur te Lobith, die dezer dagen een zoodanig stuk aan de voornaamste Protestantsche handelhuizen en aan vele predikanten te Amsterdam zoude hebben verzonden. Als Protestantsch expediteur, sedert het jaar 1832 aan deze plaats gevestigd, moet ik bij het publiek opkomen tegen elke verdenking, die er zoude kunnen bestaan dat een zoodanige maatregel, den eerlijken en loijalen handelaar onwaardig, van mij zoude zijn uitgegaan, en heb redenen met zekerheid te kunnen aanvoeren, dat de expediteur W. F. d'Harvant alhier eene zoodanige zelfaanbeveling, bij wijze van mededeeling, heeft in de wereld gezonden. De inhoud dier mededeeling is mij letterlijk bekend, en wordt daarin zeer onjuist gezegd: dat genoemde W. F. d'Harvant sedert vele jaren de eenige expediteur te Lobith is geweest. Er wordt hiermede zeker bedoeld het tijdperk zijner vestiging tot aan 1832. Ongelukkig tijdperk voor handel en scheepvaart wat de inklaring te Lobith betreft. Het monopolie zwaaide alstoen hier op eene gevoelige wijze den schepter en de kosten van inklaring eener lading steenkolen zijn door de in 1832 door den ondergeteekende ingevoerde concurrentie van *f* 10 op *f* 3 gereduceerd geworden. Voor het oogenblik wil hij niet verder uitweiden over de bewuste mededeeling, maar alleen dit doen opmerken, dat hij wars is van alle religie-haat, en het beneden zijne roeping acht, om die dienstbaar te maken tot bevordering of uitbreiding zijner middelen van bestaan.

»Lobith, 12 Aug. 1853. D. G. VAN HULS."

'sGRAVENHAGE, 17 Augustus. Een vrij algemeen verspreid gerucht van verandering in de zamenstelling van het ministerie, is van alle grond ontbloot.

(*Nieuwsbode.*)

BUITENLANDSCHE BERIGTEN.

FRANKRIJK.

PARIJS, 15 Aug. Het korps diplomatiek heeft den Keizer ter gelegenheid van zijn geboortedag begroet. De hand nemende van den Engelschen gezant sprak de Keizer het volgende: »De gewaarwording welke mij op dit oogenblik het meest treft is deze, dat ik den vrede van Europa gewaarborgd zie, en, naar het mij althans voorkomt, zonder dat de waardigheid of de eigenliefde eener enkele natie is gekrenkt."

De feesten zijn in volmaakte orde afgeloopen. De revue is boven al schitterend geweest. Er waren meer dan 120,000 man onder de wapens. De wapenschouwing is door den Keizer in persoon gehouden. Men heeft opgemerkt dat de leden der nationale garde talrijker waren opgekomen dan vroeger. Vijftien kolommen van het dagblad de *Moniteur* zijn opgevuld met benoemingen tot het legioen van eer.

MADRID, 10 Augustus. Bij koninklijk dekreet wordt bepaald, dat de aangelegenheden van de overzeesche bezittingen voortaan zullen ressorteren onder het prezidentschap van den ministerraad.

— Meest alle ministers zijn thans binnen deze hoofdstad teruggekeerd.

— De *Epoca* wil weten, dat de heer Calderon de la Barca, de portefeuille van Buitenlandsche Zaken heeft aangenomen, weshalve men hem eerstdaags van Washington terug verwacht.

HANDELSBERIGTEN.

AMSTERDAM, 17 Augustus.

In de op heden door de N. H. M. gehoudene veiling over 122,312 blokken Banca-Tin, is alles verkocht tot *f* 72.

GRAANMARKT.

Tarwe prijshoudend, roode ter verzending, Poolsche hooger gehouden, doch niet in omgegaan, verkocht in Entr.: 130 ℔ Rostocker *f* 355; 127 ℔ Rijn *f* 325 aan de Zaan; in cons.: 125 ℔ Gron. *f* 315; 127 ℔ dito *f* 313 zeilende; 122 ℔ Vriesche *f* 282.

Rogge tot vorige prijzen, met goeden handel, verkocht in Entr.: 118 ℔ Petersb. *f* 204; 118 ℔ Archangel *f* 205; in cons.: 116, 118 ℔ o. Geld. *f* 200, *f* 206.

Garst in een doen: 102 à n. Old. Winter f 173; 98 à dito f 162.
Haver en Boekweit zonder handel.
Koolzaad. Waard en Groei 63; Meckelenb. Rubs 62 £. Op 9 vaten Olie in Sept. ok. 69; Oct. 69½ £. *Lijnzaad* een doen 112/13 à Tangerock f 327½. *Raapolie* op 6/w. f 38¼, Vliegend f 37¼; 1e ek. Mei f 39¼; Sept. f 37¼; Oct. f 38¼; Nov. f 38¾; Dec. f 39½. *Lijnolie* op 6/w. f 33½; Vliegend f 32½. *Hennepolie* op 6/w. f 39; Vliegend f 38.

ANTWERPEN, 16 Aug. *Koffij.* Goed prijshoudend. Verkocht 300 balen St. Domingo en 300 balen Batavia.
Graanmarkt. Levendige markt. Veel zaken gedaan in Tarwe voor den uitvoer f 11 a 11½; Oostzee sch. f 13¾ a f 14½. — In Rogge is eene partij Ibraïl gedaan a f 7¾ pr. 70 kil.
Katoen. Uit de eerste hand verkocht 77 balen Georgia en 41 balen id. Nog 322 balen Louisiana en 310 balen id.
Rijst. Verkocht 2000 zakk. Arracan *uncleaned.*
LONDEN, 15 Aug. *Suiker.* De prijzen blijven gunstig en en zijn vele koopers voor zeilende ladingen tot vorige prijzen, maar er wordt weinig aangeboden. *Geraffineerde.* Vele koopers in Gestampte voor den uitvoer tot de vorige prijzen, doch de houders willen niet verkoopen.
Koffij. Ceylan Plantagie meer gevraagd; de gekleurde iets hooger. In Natif zijn zaken gedaan van 45 tot 46 s. Meer vraag voor andere soorten, prijzen vasthoudend.
Thee. Moeijelijk te verkoopen, echter zonder belangrijke daling.
Rijst. Weinig zaken, wordt niet tot minderen prijs verkocht. Cleaned minder gevraagd.
Talk. Op levering 50 s. 6 d. Op de plaats 51 s.
Graanmarkt. Veel aanvoer ter markt; Tarwe niet te verkoopen, dan tegen eene vermindering van 4 a 4 s. op de prijzen van verleden Maandag. Vreemde Tarwe weinig gezocht, en het weinig verkochte 2 s. minder. Meel zonder variatie. Gerst willig.
LIVERPOOL, 13 Aug. *Katoen.* De markt stil, prijzen vast en dezelfde van verleden Maandag. Verkocht 8000 bn.

Wisselkoers.

Parijs	2/m.	f 56$\frac{3}{16}$	Livorno	2/m.	f 39⅜
»	zigt	» 56$\frac{9}{16}$	Napels	»	» 81½
Bordeaux	2/m.	» 55¾	Petersburg	»	» 1.86
»	½/m.	» 56.	Weenen	6/w.	» 32½
Madrid	3/m.	» 245	Augsburg	»	» 35⅜
Cadix	»	» 245	Frankfort	»	» 99
Seville	»	» 242	Hamburg	2/m.	» 35¼
Bilbao	»	» 243	»	zigt	» 35½
Lissabon	»	» 41½	Londen	2/m.	» 11,75
Porto	»	» 41½	»	zigt	» 11,82½
Genua	2/m.	» 46⅜	Rotterdam	»	⅛

PRIJS-COURANT DER EFFECTEN.

			16 AUG. 4½ u. gebl.	17 AUG. 4 u.			gebl.
NEDERL., Werkel. Schuld à 2½ pCt.			63⅞	63⅜	a	63$\frac{5}{16}$	
Dito Dito	3	»	76$\frac{13}{16}$	76¾	»		
Dito Dito	4	»	95$\frac{9}{16}$	95⅝	»	95$\frac{11}{16}$	95$\frac{11}{16}$
O. I. Leening 1844	4	»			»		
Amort. Syndic.	3½	»	94¾		»		
Handel-Maatschappij	4½	»	127½	127¼	»		
Aand. Rijn-Spoorweg		»			»		
Aand. Holl. S. M.					»		
Obligatien		»			»		
BELGIE, Obligatien 1844	»	»			»		
Cert. bij de Belg. Bank	2½	»			»		
Dito bij Rotsch. en Volksv.	»	»	53⅛	53⅛	»		
FRANKRIJK, Obligatien	3	»			»		
SPANJE Nieuwe	1	»	23⅜	23$\frac{5}{16}$	»	23⅜	
Dito	3	»		47$\frac{15}{16}$	»		
Dito Binnenl. à 6/m.	»	»	43$\frac{7}{16}$	43$\frac{7}{16}$	»		
Coup. Bewijzen			6½	6$\frac{7}{16}$	»	6$\frac{9}{16}$	
Amortisable Schuld		»	5$\frac{5}{16}$		»		
PORTUGAL te Londen	5	»			»		
Dito Dito	3	»	40	40$\frac{1}{16}$	»	40⅛	40$\frac{3}{16}$
RUSL. bij *Hope* 1798 en 1816	5	»	108¼	108⅛	»		
Dito Dito 1828 en 1829	»	»	108	108	»		
Cert. bij do. 1831 en 1833	»	»	98	98⅛	»		
Dito	4½	»	100¼		»		
Dito bij *Hope*	4	»	94	93¾	»		
Dito bij *Stieglitz en C°.*	»	»	92¾	92½	»	92⅝	
Dito bij id. 5de Serie	4	»	92¼		»		
Cert. te Hamburg	5	»			»		
Inschrijving in Assignat.	6	»	74¾	74¾	»		
Cert. van dito	»	»	75⅛		»		
POLEN, Certifikaten	4	»		86¾	»		
Dito Aand. à fl. 500					»		
Dito met Lot. » 300					»		
AMERIKA, Bank-Actiën					»		
PRUISSEN, Aand. met Lot. R. 50 f					»		
OOSTENRIJK, Metalliek	5 pCt.		82$\frac{15}{16}$	82⅞	»	82⅞	
Dito 1852	»	»			»		
Dito 1847	2½	»	42¾	42¾	»		
Dito [illegible]	2½	»	42¾	42$\frac{11}{16}$			
Dito [illegible]	5	»	95$\frac{15}{16}$	95¾	»	95⅞	95⅞
Ween. [illegible] *Goll en C°.*	»	»			»		
Dito	4	»			»		
Letter B	5	»	95$\frac{15}{16}$	95¾	»	95⅞	95⅞
Aand. met Loting fl. [illegible]			[illegible]		»		
Nieuwe dito					»		
NAPELS, Cert. *Lam. en Bouwer* 5 pCt.					»		
BRAZILIE te Londen 1824	5	»	[illegible]		»		
Dito Leening 1843	5	»		100	»		
PERU	4½	»					
MEXICO Nieuwe	3	»	26$\frac{5}{16}$	[illegible]			
VENEZUELA à £ 100	3½	»	38¾				
GRENADA à £ 100	2	»	22¼	22⅛			
Dito Uitgestelde			10	9$\frac{13}{16}$			
ECUADOR à £ 100		»	4⅛	4⅛			

Mexiko onbepaalde 26$\frac{1}{16}$.

Over het geheel was de markt heden onbeduidend zoowel in handel als variatie, alleenlijk waren Portug. meer gewild.

Koers van het Geld: Beleening 2½ pCt, Prolongatie 2¼ pCt. Diskonto 2 pCt.

BUITENLANDSCHE BEURZEN.

ANTWERPEN, 16 Aug. Belg. leen. 2½ pc. 56⅞; 1840/1842 4½ pc. 98; 1848 —; Spanje 1—3 pc. 22½; Binnenl. 3 pc. 43⅛; Romeinen 5 pc. —; Oostenrijk Metalliek 5 pc. 86¼.

PARIJS, 16 Aug. Fransche 3 pCt. 81.15; 4½ pCt. 105 10; Spanje 3 pCt. Binnenl. 43⅛; id. 1 pCt. 23¼; Russen 4½ pCt. 100.

LONDEN, 16 Aug. Cons. kont. 97¼ a —; op tijd 97¼ a —; Braz. 101 a 103; 1829/39 101 a 103; 1852 — a —; Den. 3 pc. 84 a 86; 5 pc. 105 a 107; Ecuad. 5 a 5½; Gren. 22½ a —; Uitgest. 9½ a —; Mexiko Nieuwe 26¾ a —; Peru 4½ pc. N. 83 a 85; Uitgest. 59 a —; Rusl. 1822 5 pc. 117½ a 118, (N.) 4½ pc. 101½ a 101½; Portugal 5 pc. — a —; 4 pc. 44¼ a —; 3 pc. — a —; Spanje 1 pc. 23¼ a —; 3 pc. 47¼ a 47¾; Coup. cert. 6⅜ a 6⅝; Passive 5¼ a 5½; Holl. 2½ pc. 64½ a 65; id. 4 pc. 98 a 98½; Venez. 37 a 38; Uitg. 15 a 16; Wissel op Amsterdam f —.—; Grieken 1824 — a —; 1825 —.

WEENEN, 16 Aug. Met. 5 pc. 94⅛; Bank-Aktien 1407; Wissel op Londen 10.41, Zilver 9⅛.

BERLIJN, 15 Aug. Schuldbr. [illegible] Rusl. Stiegl. 4 pc. 97½; Bods. 4 pct. 91; Loten fl. 500 92¼; Oost. Met. 5 pc. 88⅛; Amsterdam zigt 142¼ id. 2/m. 141¾.

HAMBURG, 15 Aug. Rusl. Cert. 104; Oostenrijk Met. 5 pc. 94⅜; Spanje 1—3 pc. 22⅛; Binnenl. 3 pCt. 41.

FRANKFORT, 16 Aug. Met. 5 pCt. 86⅜; W. Bank-Aktiën 1530; W. Loten fl. 250, 126¼; Spanje 1 pCt. 23⅝, id. 3 pCt. 43⅝; Badens. Loten —; Wissel op Weenen 109¼.

GEPRAAIDE SCHEPEN.

Den 27 Junij, op 8° 30' N. Br., 23° 0' W. L. Diligentia, kapt. Horneman, v. Akijab n. Rotterdam.

RIVIER-VAART.

AMSTERDAM, 16 Augustus in lading naar:

Keulen	H. Holst, Colln N°. 6.
Mainz	G. Reichert, Mainz N°. 4.
Manheim	J. J. Arnold, Freundschaft.
Duisburg	J. L. Arera, Ondine.
Dusseldorp & Neus	W. Lenkering, Niederrein N°. 12.
Heilbron	C. Buhler, Fortschrit.
Urdingen & Ruhort	D. Jansen, Vrouw Maria.
Ludwighaven	Ant. Fritz, Christina.

AMSTERDAM, 16 Aug. vertrokken:

Manheim	Ant. Grenshauer, Stad Manheim.
Keulen	N. Jasbender, Murat.

Rijnhoogte: ARNHEM 15 Aug. 2 el. 5 duim. KEULEN 14 » 10 vt. 6½ »

ADVERTENTIEN.

(3184) De gelegenheid biedt zich aan om een **JONG MENSCH** van fatsoenlijke huize op zeer voordeelige voorwaarden in een APOTHEEK te plaatsen, waar hij Theoretisch en Practisch onderrigt zal ontvangen en geheel tot het afleggen van zijn examen kan worden opgeleid. In dezelfde Apotheek verlangt men eenen **BEDIENDE**, van goede getuigschriften voorzien, het recepteren grondig verstaande, liefst zoodanig iemand, die een laboratorium naar behooren kan waarnemen. Adres Letter A. bij Gebr. VERHOEVEN te 's Bosch. *franco.*

Een Jong Mensch, zijne lagere studiën met succes voltooid hebbende, wenschte, tot eenige bezigheid, zich belast te zien, met één, twee of meer **JONGELINGEN** tegen eenige vergoeding, hetzij in Collegie hetzij in Privaatlessen op te leiden tot de Studien van Groot-Seminarie of Academie of wel tot de hoogere klassen van Klein-Seminarie of Gymnasie. Men adresseere zich onder Lett. A. M. D. G. bij den Boekh. C. L. VAN LANGENHUYSEN, Singel bij de Beulingsluis. (3183)

(3171) J. J. ARKESTEYN EN ZOON, te *'s Hertogenbosch*, geven in het licht en hebben aan hunne Correspondenten verzonden:

HET RIJK GODS OP AARDE,

van de Schepping der wereld tot op onzen tijd, in twee deelen, of Geschiedenis der Kerk *vóór* en *na* CHRISTUS. Ten gebruike bij het onderwijs in de Katholieke Godsdienstleer. Door Dr. KARL HAAS. Naar het Hoogduitsch. Met *Vermeerderingen.* Kerkel. goedgekeurd. Kl. 8 vo. 184 bladzijden. Prijs f 0,35.

Bij de algemeen erkende behoefte eener beknopte en toch volledige KERKELIJKE GESCHIEDENIS, geschikt om bij het godsdienstig onderwijs als handleiding te kunnen worden gebruikt, lijdt het geen twijfel of de uitgave van dit stukje zal als een gelukkig verschijnsel worden beschouwd. De geleerde Schrijver, wiens levensschets in het Voorwoord des Vertalers wordt aangetroffen, vroeger een gemoedelijk en wel onderwezen Protestant, trad, na tien lange jaren van navorsching en zelfbeproeving, in 1844, tot den schoot der Katholieke Kerk terug. Warm en overtuigend katholiek is zijne voordragt, terwijl de leemten, die voor de Nederlandsche Katholieke jeugd in zijn werk bestonden, op eene volledige wijze, door den in dat vak zoo zeer beproefden Vertaler zijn aangevuld. Dat het den uitgevers niet om vuig eigenbelang te doen, is, bewijst de voorbeeldelooze lage prijsbepaling, voor een zeer net uitgevoerd stukje van 184 bladzijden compressen druk; terwijl Heeren Geestelijken, die een getal van ten minste 25 exemplaren voor rekening gelieven te bestellen, nog meerdere voordeelen kunnen genieten.

Ook hebben voornoemde Uitgevers alom verkrygbaar gesteld:

SCHMIT (H. J.), De Grieksch-Russische Kerk of Beschrijving van den Oorsprong, de Leer, de Plegtigheden, de Inrigting, het Bestuur en de scheuring dezer Kerk, enz.; uit het Hoogduitsch, door M. A. VAN STEENWIJK, R. K. Priester en Pastoor te *Amsterdam*, met eene fraai gelithographieerde plaat, van de kleeding der Priesters en insigniën bij die kerk in gebruik. Kerkelijk Goedgekeurd. Groot 8 vo. Prijs f 2.00, vroeger f 3.00.

De [illegible] pa wordt opgeheven, en het oorlogsvuur in dat werelddeel dreigt te ontsteken, is nog eene der wrange vruchten dier rampzalige scheuring, welke in de elfde eeuw de SCHISMATISCHE GRIEKSCHE KERK van de algemeene Moederkerk deed afvallen. Het kan dus op dezen oogenblik niet dan belangrijk zijn, zich met de geheele inrigting dier afvallige Kerk bekend te maken. Men zal daartoe in dit werk eene volledige voldoening vinden, terwijl hetzelve daarenboven tegen den aangeduiden verminderden prijs wordt aangeboden.

Voorts hebben zy op heden nog uitgegeven:

NEDERLAND in 1853. — Dithyrambe door M. OORTMAN. — Prijs f 0.25.

»Wij hebben deze, op Vaderlandschen bodem hoogst zeldzame lettervrucht met genoegen gelezen. HELMERS heeft in dit soort van hoogere Dichtstukken van de stoutste vlugt weinig navolgers gehad. De Heer OORTMAN heeft het beproefd en hij heeft den Nederlandschen PINDARUS zoo al niet overtroffen, zeker geëvenaard. Aan alle voorstanders van Nederlandsche letterkunde en minnaars van Vaderlandsche poëzy kunnen wij aanbevelen een Dichtwerk, hetwelk in de schoonste taal, het schoonste doel beoogt: EENDRAGT IN HET DIERBAAR VADERLAND." De (*Gelderlander* van 28 Julij ll.)

(3176) Aan het BUREAU der *Katholieke Nederlandsche Stemmen* te Arnhem, is verkrijgbaar gesteld het [illegible]

A. J. BINTERIM,

Doctor in de Theologie und des Canonischen Rechts, Mitglied der Academie zu Rom und der Universität Prag, Ritter des goldenen Sporns, Jubilar-Priester und Pfarrer zu Bilk u. Vorstadt Düsseldorf.

Beleuchtung

DER GEHEIMEN VORSCHRIFTEN

der

Jesuiten

(MONITA SECRETA SOC. JESU.)

eines alten Lügenwerks, jetzt in Nord-Deutschland neu ausgestelt.

Neue mit einer Einleitung

von

B. Smeddinck,

Professor im bischöflichen Seminar zu [illegible], versehene Ausgabe.

In kl. 8° groot 60 blz. — Prijs: 30 cents.

Aan HH. Inteekenaren op de *Uitspannings-Lectuur, toegewijd aan wetenschap, kunst en smaak*, is verzonden, als 2e Alev. van den 1sten Jaarg.: *Geschiedverhaal der Geloofsvervolging en Marteling in Engeland, door Priesters en Leeken van beide kunne, sedert* 1577 *tot* 1648, *ondergaan. Door* Dr. RICHARD CHALONER, *Bisschop van Debra, Apost. Vicaris van Londen.* Eerste Deel. Onder Koningin Elisabeth, 1577—1603. In gr. 8°, X, en 242 blz.

Ligt ter perse, om spoedig te volgen: *Het Drievoudig Rome, dagboek eener reis door Italie enz.* — De inteekening op de *Uitspannings-Lectuur* staat voortdurend open. Inteekenprijs per Jaargang . . . f 6.00.

Bij den Uitgever ligt ter perse om binnen weinige dagen te verschijnen:

EEN WOORD OVER

DE INQUIZITIE;

Kantteekening op het jongste geschrift van

DR. [illegible]

DOOR J. A. ALBERDINGK THIJM.

Te Amsterdam bij C. L. VAN LANGENHUYSEN, Drukker en Uitgever.